

ΕΘΝΙΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΓΙΑ ΤΗΝ
ΠΡΟΛΗΨΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ
ΤΗΣ ΒΙΑΣ ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ
2023-2028

Είναι με ιδιαίτερη χαρά και ικανοποίηση που προλογίζω την πρώτη Εθνική Στρατηγική και το πρώτο Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Πρόληψη και Καταπολέμηση της Βίας κατά των Γυναικών, τα οποία καλύπτουν τη χρονική περίοδο 2023-2028.

Αξίζει να σημειώσω ότι είναι η πρώτη φορά που καταρτίζονται σε εθνικό επίπεδο Στρατηγική και Σχέδιο Δράσης για την Πρόληψη και Καταπολέμηση όλων των μορφών βίας κατά των γυναικών, οι οποίες περιλαμβάνονται στην κορυφαία σημασίας Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης για την Πρόληψη και Καταπολέμηση της Βίας κατά των Γυναικών και της Ενδοοικογενειακής βίας (Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης). Η διεθνής Συνθήκη κυρώθηκε από την Κυπριακή Δημοκρατία το Νοέμβριο του 2017 και τέθηκε σε εφαρμογή το Μάρτιο του 2018.

Τα δύο έγγραφα πολιτικής αντιμετωπίζουν συνεκτικά, ολοκληρωμένα και ολιστικά όλες τις μορφές έμφυλης βίας, εκπληρώνοντας μία εξόχως σημαντική υποχρέωση η οποία απορρέει τόσο από τη Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης, όσο και από το βασικό εφαρμοστικό Νόμο για την Πρόληψη και Καταπολέμηση της Βίας κατά των Γυναικών και της Ενδοοικογενειακής Βίας Ν.115(Ι)/2021, ο οποίος ψηφίστηκε τον Απρίλιο του 2021.

Τόσο η Εθνική Στρατηγική, όσο και το Εθνικό Σχέδιο Δράσης καταρτίστηκαν στη βάση των τεσσάρων βασικών πυλώνων της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης που είναι: α) η Πρόληψη, β) η Προστασία των Θυμάτων, γ) η Δίωξη των Δραστών και δ) ο Σχεδιασμός συντονισμένων πολιτικών για αποτελεσματική αντιμετώπιση του φαινομένου της έμφυλης και ενδοοικογενειακής βίας.

Πρόκειται για ιδιαίτερα ευσύνοπτα, περιεκτικά και στοχευμένα έγγραφα πολιτικής, τα οποία αποτυπώνουν την ξεκάθαρη πρόθεση του Υπουργείου Δικαιοσύνης και Δημοσίας Τάξεως και της Κυβέρνησης ευρύτερα για πλήρη και ουσιαστική εναρμόνιση με το εκτενές κατευθυντήριο που εγκαθιδρύει η διεθνής Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης. Τα δύο έγγραφα έτυχαν ευρείας διαβούλευσης με όλους τους συναρμόδιους κρατικούς φορείς και την κοινωνία των πολιτών και επικεντρώνονται σε επιμέρους στόχους και προτεραιότητες, οι οποίοι αναλύονται σε ενδιάμεσους στόχους και δράσεις προς επίτευξή τους.

Στην Εθνική Στρατηγική για την Πρόληψη και Καταπολέμηση της Βίας κατά των Γυναικών 2023-2028 καταγράφεται το υφιστάμενο νομοθετικό πλαίσιο για πρόληψη και καταπολέμηση της έμφυλης βίας, οι υποχρεώσεις που απορρέουν από τη Συνθήκη του Συμβουλίου της Ευρώπης για την Έμφυλη Βία και γίνεται ανάλυση των εθνικών αναγκών και των βασικών στρατηγικών στόχων προς ικανοποίησή τους.

Στο Εθνικό Σχέδιο Δράσης καταγράφονται με συστηματικό τρόπο οι βασικοί στόχοι προτεραιότητας κάτω από τους τέσσερις βασικούς Πυλώνες της Σύμβασης, οι οποίοι αναλύονται σε επιμέρους στόχους, δράσεις, φορείς υλοποίησης, χρονοδιαγράμματα

υλοποίησης, καθώς και ποιοτικούς και ποσοτικούς δείκτες παρακολούθησης των δράσεων.

Είναι ιδιαίτερα σημαντικό να τονιστεί ότι το Εθνικό Σχέδιο Δράσης στηρίχθηκε, μεταξύ άλλων στα αποτελέσματα της πρόσφατης Έκθεσης Αξιολόγησης που κατήρτισε η Επιτροπή Εμπειρογνομώνων GREVIO του Συμβουλίου της Ευρώπης αναφορικά με το βαθμό συμμόρφωσης της Κύπρου με τις πρόνοιες της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης, η οποία δημοσιοποιήθηκε το Νοέμβριο του 2022.

Ευελπιστώ ότι, τόσο η Εθνική Στρατηγική, όσο και το Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Πρόληψη και Καταπολέμηση της Βίας κατά των Γυναικών 2023-2028 τα οποία περιλαμβάνουν καινοτόμες και στοχευμένες δράσεις στους τομείς της πρόληψης, προστασίας θυμάτων και δίωξης των δραστών θα έχουν ιδιαίτερα θετικό αντίκτυπο στις προσπάθειες που καταβάλλονται για ουσιαστική και αποτελεσματική αντιμετώπιση της έμφυλης βίας.

Περαιτέρω, εκτιμώ ότι θ' αποτελέσουν χρήσιμα εργαλεία στις προσπάθειες για ενίσχυση και βελτίωση του συντονισμού μεταξύ των διαφόρων Υπουργείων, Υπηρεσιών, Τμημάτων, κρατικών φορέων και αρχών και των Οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών, καθώς και στη συνολική παρακολούθηση και αξιολόγηση της εφαρμογής των δράσεων και μέτρων που λαμβάνονται σε εθνικό επίπεδο.

Στέφη Δράκου
Υπουργός
Δικαιοσύνης και Δημοσίας Τάξεως

ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΟ ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Το νομοθετικό πλαίσιο της Κύπρου για την πρόληψη και την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών είναι περιεκτικό και παρέχει επαρκή νομική βάση για την ανάπτυξη πολιτικών και τον σχεδιασμό δράσεων.

Από την πρώτη δράση του Κράτους για την αντιμετώπιση της βίας κατά των γυναικών το 1994, το νομοθετικό και πολιτικό πλαίσιο έχει εστιαστεί στην καταπολέμηση της ενδοοικογενειακής βίας, η οποία ορίστηκε ως *βία στην οικογένεια*, και ρυθμίζεται από τις πρόνοιες του Περί της Βίας στην Οικογένεια (Πρόληψη και Προστασία των Θυμάτων) Νόμο του 2000 (Ν. 119(I)/2000). Το γεγονός ότι η Κυπριακή Δημοκρατία υιοθέτησε ειδικό νόμο για τη βία στην οικογένεια με συγκεκριμένες διατάξεις για τη στήριξη και προστασία των θυμάτων, αποτέλεσε πρότυπο στην Ευρώπη.

Ενόψει των ευρωπαϊκών εξελίξεων αναφορικά με τη διάσταση της έμφυλης βίας κατά των γυναικών και τις διάφορες μορφές της, πέραν της ενδοοικογενειακής, αλλά και για σκοπούς συμμόρφωσης με τα πρότυπα και τις πρόνοιες της Σύμβασης του Συμβουλίου της Ευρώπης για την Πρόληψη και Καταπολέμηση της Βίας κατά των Γυναικών και της Ενδοοικογενειακής Βίας (Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης), η οποία κυρώθηκε από την Κυπριακή Δημοκρατία

το 2017, ψηφίστηκε νομοθεσία-ορόσημο για την Πρόληψη και Καταπολέμηση της Βίας κατά των Γυναικών (**ΒκΓ Νόμος 2021**). Ως αποτέλεσμα, το νομικό πλαίσιο έχει διευρυνθεί και καλύπτει όλες τις μορφές έμφυλης βίας κατά των γυναικών, σύμφωνα με τις διατάξεις της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης, συμπεριλαμβανομένης της οικονομικής και της ψυχολογικής βίας. Επίσης, στις διατάξεις του ΒκΓ Νόμου 2021 έχει θεσπιστεί η διάσταση του φύλου, αναγνωρίζοντας ότι οι γυναίκες επηρεάζονται δυσανάλογα από την έμφυλη βία, ως συνέπεια της ανισότητας μεταξύ των γυναικών και ανδρών. Με πρόσφατη τροπολογία του ΒκΓ Νόμου 2021, η γυναικοκτονία έχει ενσωματωθεί ως αδίκημα βίας κατά των γυναικών, ξέχωρο από την ανθρωποκτονία, απαιτώντας ειδικά μέτρα για την πρόληψη και καταπολέμηση αυτής της πιο ακραίας μορφής έμφυλης βίας. Ο ΒκΓ Νόμος 2021 αποτελεί το κύριο ολοκληρωμένο και εκσυγχρονισμένο νομικό εργαλείο που κατέχει το Κράτος στο νομοθετικό του οπλοστάσιο για την αποτελεσματική πρόληψη και καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών.

Συνολικά, οι σχετικές νομοθεσίες και νομοθετικές διατάξεις που διέπουν την πρόληψη και την καταπολέμηση της έμφυλης βίας είναι οι ακόλουθες:

- Οι περί Βίας στην Οικογένεια (Πρόληψη και Προστασία Θυμάτων) Νόμοι του 2000 έως 2019 (119(I)/2000).
- Ο περί της Πρόληψης και της Καταπολέμησης της Βίας κατά των Γυναικών και της Ενδοοικογενειακής Βίας και περί Συναφών Θεμάτων Νόμος του 2021 (Ν. 115(I)/2021), ως έχει τροποποιηθεί.
- Ο περί της Πρόληψης και Καταπολέμησης της Σεξουαλικής Κακοποίησης, Σεξουαλικής Εκμετάλλευσης Παιδιών και της Παιδικής Πορνογραφίας Νόμος του 2014 (91(I)/2014), ως έχει τροποποιηθεί.
- Το άρθρο 233Α(1) του Ποινικού Κώδικα περιλαμβάνει τον ακρωτηριασμό των γυναικείων γεννητικών οργάνων ως ποινικό αδίκημα.
- Το άρθρο 150 του Ποινικού Κώδικα προβλέπει τον αναγκαστικό γάμο ως πλημμέλημα.
- Όσον αφορά τη σεξουαλική βία και τον βιασμό, ο Ποινικός Κώδικας περιλαμβάνει τον βιασμό ως αδίκημα σύμφωνα με το άρθρο 144, το οποίο τροποποιήθηκε το 2020 για να συμμορφωθεί με τις διατάξεις της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης· ποινικοποιείται επίσης η απρεπής επίθεση εναντίον μιας γυναίκας.
- Άλλα εγκλήματα που προβλέπονται στον Ποινικό Κώδικα περιλαμβάνουν μεταξύ άλλων, την αιμομιξία, την απαγωγή γυναίκας, την απαγωγή «νεαρής γυναίκας» (κοριτσιού) κάτω των 16 ετών, τη διαφθορά κοριτσιού ηλικίας κάτω των 13 ετών, τη διαφθορά κοριτσιού ηλικίας κάτω των 16 ετών, τη διαφθορά γυναίκας με νοητική ή/και ψυχική αναπηρία, την προαγωγή διαφθοράς γυναίκας με απειλές, δόλο ή χορήγηση φαρμάκων, την παράνομη κράτηση μιας γυναίκας, την εκμετάλλευση γυναικών στην πορνεία, το ζώντας από τα κέρδη πορνείας (μαστροπείας).
- Ο περί της Καταπολέμησης του Σεξισμού και του Διαδικτυακά Διαδιδόμενου Σεξισμού και περί Συναφών Θεμάτων Νόμου (Ν.209(I)/2020).
- Ο περί της Προστασίας από Παρενόχληση και Παρενοχλητική Παρακολούθηση Νόμος

του 2021 (Ν. 114(I)/2021).

- Ο περί της Θέσπισης Ελάχιστων Προτύπων σχετικά με τα Δικαιώματα, την Υποστήριξη και την Προστασία Θυμάτων της Εγκληματικότητας Νόμος του 2016 (51(I)/2016).
- Η Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης για την Πρόληψη και Καταπολέμηση της Βίας κατά των Γυναικών και της Ενδοοικογενειακής Βίας (Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης). Η Κυπριακή Δημοκρατία την κύρωσε με νόμο τον Νοέμβριο του 2017 (Ν. 14(III)/2017).
- Οικογενειακό Δίκαιο.

ΠΡΩΤΟΣ ΠΥΛΩΝΑΣ – ΠΡΟΛΗΨΗ

Υποχρεώσεις που απορρέουν από τη Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης

Ο πυλώνας της πρόληψης βασίζεται στην πεποίθηση ότι η ανισότητα των φύλων είναι ταυτόχρονα αιτία και συνέπεια της βίας κατά των γυναικών και προβλέπει μέτρα για την εξάλειψή της μέσα από την επίτευξη της πλήρους και ουσιαστικής ισότητας των φύλων. Αυτό προϋποθέτει την αναγνώριση της έμφυλης φύσης της βίας κατά των γυναικών, που είναι ριζωμένη στις άνισες σχέσεις εξουσίας και στην ανισότητα μεταξύ γυναικών και ανδρών. Επίσης, σημαίνει αναγνώριση της σύνδεσης μεταξύ όλων των μορφών βίας κατά των γυναικών, συμπεριλαμβανομένης της σωματικής, της σεξουαλικής, της οικονομικής και της ψυχολογικής βίας, της σεξουαλικής παρενόχλησης, του ακρωτηριασμού των γυναικείων γεννητικών οργάνων, του καταναγκαστικού γάμου, της καταναγκαστικής άμβλωσης και της καταναγκαστικής στειρώσης.

Το άρθρο 12 της Σύμβασης επισημαίνει την καθολική υποχρέωση για πρόληψη της βίας κατά των γυναικών, το οποίο πλαισιώνεται από τα άρθρα 13 έως 16. Συγκεκριμένα, περιγράφουν την κρατική αυτή υποχρέωση κάνοντας έκκληση για λεπτομερή προληπτικά μέτρα στον τομέα της ευαισθητοποίησης, της εκπαίδευσης, της κατάρτισης επαγγελματιών και των προγραμμάτων θεραπευτικής αντιμετώπισης για την αποτροπή των δραστών.

Ο απώτερος σκοπός είναι να αλλάξει η συμπεριφορά ανδρών και γυναικών, αγοριών και κοριτσιών, η οποία πολύ συχνά επηρεάζεται από προκαταλήψεις, πατριαρχικές αντιλήψεις και έμφυλα στερεότυπα, που οδηγούν στη διάπραξη ή την αποδοχή της βίας κατά των γυναικών. Η Σύμβαση τονίζει επίσης ότι οι στάσεις, οι πεποιθήσεις και τα πρότυπα συμπεριφοράς διαμορφώνονται πολύ νωρίς στη ζωή του ατόμου. Επιπλέον, διευκρινίζεται ότι τα μέτρα πρόληψης και καταπολέμησης της βίας, πρέπει να λαμβάνουν υπόψη την ιδιαιτερότητα της κατάστασης των ευάλωτων κοινωνικών ομάδων, τηρώντας την αρχή της μη διάκρισης, όπως περιγράφεται στο άρθρο 4 της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης.

Η βία κατά των γυναικών (ΒΚΓ) είναι μια εκδήλωση άνισων σχέσεων εξουσίας μεταξύ γυναικών και ανδρών και έχει επιπτώσεις σε ολόκληρη την κοινωνία. Οι άνδρες και τα αγόρια έχουν να διαδραματίσουν ουσιαστικό ρόλο στην καταπολέμηση όλων των μορφών βίας κατά των γυναικών στους διαφορετικούς ρόλους τους, συμπεριλαμβανομένων των συμμάχων/υποστηρικτών και των μαρτύρων (bystanders).

Ανάλυση εθνικών αναγκών

Ευαισθητοποίηση της κοινωνίας

Τα τελευταία χρόνια καταβάλλονται αυξημένες προσπάθειες εκ μέρους των κυβερνητικών αρχών και των μη-κυβερνητικών οργανώσεων για την αύξηση της ευαισθητοποίησης σχετικά με την έκταση, τις μορφές και τις συνέπειες της ΒΚΓ και της ενδοοικογενειακής βίας.

Διαχρονικά έχει δοθεί περισσότερη έμφαση στην ενδοοικογενειακή βία, παρά σε άλλες μορφές βίας κατά των γυναικών. Η Ομάδα Εμπειρογνομών του Συμβουλίου της Ευρώπης (GREVIO), για την παρακολούθηση της εφαρμογής της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης, στην έκθεσή της για την Κύπρο, επισήμανε ότι οι εκστρατείες ευαισθητοποίησης θα πρέπει να διασφαλίζονται από τις κρατικές αρχές μέσω σταθερών και βιώσιμων κρατικών κονδυλίων. Επίσης, η Ομάδα Εμπειρογνομών GREVIO τόνισε την ανάγκη για στοχευμένες εκστρατείες, που να απευθύνονται στις ειδικές ανάγκες ευάλωτων ομάδων γυναικών και κοριτσιών, συμπεριλαμβανομένων των μεταναστριών/προσφυγισσών/αιτητριών ασύλου και των γυναικών με αναπηρίες.

Εκπαίδευση

Τα τελευταία χρόνια έχουν γίνει σοβαρές προσπάθειες για υλοποίηση δράσεων και προγραμμάτων για την ισότητα των φύλων στον τομέα της εκπαίδευσης. Παράλληλα όμως, εντοπίζονται δράσεις για τις οποίες θα πρέπει να επιτευχθεί σημαντική πρόοδος, όπως: α) η συστηματική επιμόρφωση εκπαιδευτικών στα θέματα ισότητας των φύλων, β) η προώθηση της υποχρεωτικής περιεκτικής σεξουαλικής αγωγής και των έμφυλων ταυτοτήτων σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης.

Συστηματική Εκπαίδευση των επαγγελματιών

Παρά την πρόοδο που έχει συντελεστεί τα τελευταία χρόνια παρατηρείται έλλειψη έμπειρου και σταθερού προσωπικού στις κρατικές υπηρεσίες που ασχολούνται με τα περιστατικά ΒκΓ. Όπως τονίζει η έκθεση της GREVIO, αυτό είναι αποτέλεσμα της έλλειψης συστηματικής εκπαίδευσης του επαγγελματικού προσωπικού σε όλες τις υπηρεσίες που ασχολούνται με τη βία κατά των γυναικών, σε όλους τους τομείς. Εκπαιδευτικά εργαστήρια και προγράμματα για επαγγελματίες διοργανώνονται περιστασιακά από εκπαιδευτές/τριες γυναικείων οργανώσεων και ΜΚΟ. Δυστυχώς, όμως, αυτό δεν μπορεί να αντικαταστήσει την ανάγκη για τακτική, υποχρεωτική και συστηματική εξειδικευμένη ενδοϋπηρεσιακή και διατμηματική εκπαίδευση. Επίσης, απουσιάζει η διάσταση του φύλου στην παροχή υπηρεσιών και υπάρχει έλλειψη κατανόησης των βασικών αιτιών της ΒκΓ, που προκύπτουν από τις ανισότητες μεταξύ ανδρών και γυναικών σε όλους τους τομείς. Η GREVIO τονίζει την ανάγκη για συστηματική και υποχρεωτική αρχική εκπαίδευση (induction training) και ενδοϋπηρεσιακή εκπαίδευση για όλες τις μορφές βίας κατά των γυναικών, για επαγγελματίες όλων των εμπλεκόμενων υπηρεσιών που ασχολούνται με θύματα ή δράστες, με ιδιαίτερη αναφορά σε εισαγγελείς και δικαστές, την αστυνομία, λειτουργούς των κοινωνικών υπηρεσιών ευημερίας, επαγγελματίες υγείας, εκπαιδευτικούς όλων των βαθμίδων και δημοσιογράφους. Ιδιαίτερη προσοχή θα πρέπει να δοθεί στην υπέρβαση των παγιωμένων στερεοτύπων μιας πατριαρχικής κουλτούρας και στη διασφάλιση της συνέχειας και της βιωσιμότητας της χρηματοδότησης μιας τέτοιας εκπαίδευσης, ώστε να μην περιορίζεται σε Ευρωπαϊκά και άλλα προγράμματα.

Προληπτική παρέμβαση και προγράμματα αντιμετώπισης

Επί του παρόντος, υπάρχει μόνο ένα πρόγραμμα στην Κύπρο για δράστες ενδοοικογενειακής βίας που ονομάζεται ΠΡΩΤΕΑΣ και αναφέρεται από τους σχετικούς νόμους ως θεραπεία αυτοελέγχου. Ιδρύθηκε τον Ιούλιο του 2020 και έχει έδρα τη Λευκωσία. Στην έκθεσή της η GREVIO σημειώνει ότι οι δράστες που ζουν εκτός Λευκωσίας, πρέπει να ταξιδέψουν στη Λευκωσία για να επωφεληθούν από αυτό το πρόγραμμα. Η GREVIO σημειώνει περαιτέρω ότι το πρόγραμμα αυτό δεν έχει ακόμη αξιολογηθεί, για να εκτιμηθεί εάν εξυπηρετεί πράγματι τον προληπτικό του σκοπό. Επίσης, δεν έχουν καθοριστεί συγκεκριμένες κατευθυντήριες γραμμές για προγράμματα δραστών γενικότερα, προκειμένου να είναι σύμφωνα με τα βασικά πρότυπα.

Όσον αφορά εξειδικευμένα προγράμματα για δράστες σεξουαλικής βίας, δεν υπάρχουν ακόμη στην Κύπρο. Η GREVIO επισημάνει ότι υφιστάμενα προγράμματα και διαδικασίες που υπάρχουν στο πλαίσιο της σεξουαλικής κακοποίησης παιδιών, δεν είναι κατάλληλα για τους σκοπούς θεραπείας δραστών σεξουαλικής βίας κατά των γυναικών.

Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης

Τα ΜΜΕ διαδραματίζουν τεράστιο ρόλο για τη διαμόρφωση αντιλήψεων, απόψεων και συμπεριφορών αλλά και για την αποδόμησή τους, μέσω του περιεχομένου που προβάλλουν. Μέσω της δημιουργίας του Συντονιστικού Φορέα, ο/η συντονιστής/τρια μπορεί να καλεί τον ιδιωτικό τομέα και τα ΜΜΕ για κοινές δράσεις, για την ανάπτυξη κωδίκων δεοντολογίας, καλών πρακτικών και εφαρμογή πολιτικών για την πρόληψη της βίας κατά των γυναικών.

Τα τελευταία χρόνια έχουν γίνει σημαντικά βήματα από φορείς των μέσων μαζικής ενημέρωσης, συμπεριλαμβανομένης της Αρχής Ραδιοτηλεόρασης και της Επιτροπής Δημοσιογραφικής Δεοντολογίας, τα οποία επικεντρώνονται στην ανάγκη διασφάλισης της ενσωμάτωσης της διάστασης του φύλου στο δημοσιογραφικό έργο. Παρ' όλα αυτά, θα πρέπει να ενισχυθούν οι προσπάθειες για την ανάπτυξη προτύπων αυτορρύθμισης των ΜΜΕ και τη συστηματική εκπαίδευση δημοσιογράφων και επαγγελματιών των ΜΜΕ, σε θέματα ισότητας των φύλων και εξάλειψης όλων των μορφών βίας κατά των γυναικών.

Στόχοι για την περίοδο 2023-2028

Στρατηγικός στόχος: Εξάλειψη των κοινωνικών και πολιτιστικών αντιλήψεων και στερεοτύπων που συμβάλλουν στη βία κατά των γυναικών και κοριτσιών.

Επιμέρους στόχοι:

- Αύξηση της κατανόησης, της αναγνώρισης και της ενημέρωσης για όλες τις μορφές βίας κατά των γυναικών και κοριτσιών σε όλη την κοινωνία της Κύπρου.
- Προώθηση της υποχρεωτικής εκπαίδευσης που προάγει τα ανθρώπινα δικαιώματα και την ισότητα των φύλων και που αμφισβητεί τα στερεότυπα φύλου, τις διακρίσεις και τη βία κατά των γυναικών σε όλες τις βαθμίδες της τυπικής και μη-τυπικής εκπαίδευσης.
- Ενίσχυση των γνώσεων, δεξιοτήτων και της τεχνογνωσίας των επαγγελματιών πρώτης γραμμής, όλων των εμπλεκόμενων υπηρεσιών, για αποτελεσματική ανταπόκριση και χειρισμό όλων των μορφών βίας κατά των γυναικών.
- Ενίσχυση των ρυθμιστικών πλαισίων των ΜΜΕ συμπεριλαμβανομένων των Μέσων Κοινωνικής Δικτύωσης, όπου απεικονίζουν τις γυναίκες με σεξιστικό, εξευτελιστικό ή στερεοτυπικό τρόπο ή όπου συμβάλλουν στην ανοχή ή στην κανονικοποίηση της βίας.
- Επέκταση και ενίσχυση των θεραπευτικών προγραμμάτων για δράστες όλων των μορφών βίας κατά των γυναικών.

ΔΕΥΤΕΡΟΣ ΠΥΛΩΝΑΣ – ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΩΝ ΘΥΜΑΤΩΝ

Ο πυλώνας της προστασίας θυμάτων στοχεύει σε μια πολύπλευρη, επαγγελματική και θυματοκεντρική δομή στήριξης για κάθε γυναίκα που έχει βιώσει οποιαδήποτε μορφή βίας που καλύπτεται από τη Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης.

Το Άρθρο 18 επισημαίνει ως γενική υποχρέωση του κράτους τη λήψη όλων των απαραίτητων νομοθετικών ή άλλων μέτρων, σύμφωνα με την εγχώρια νομοθεσία, για να

διασφαλίσει ότι υπάρχουν οι κατάλληλοι μηχανισμοί που παρέχουν αποτελεσματική συνεργασία ανάμεσα σε όλους τους σχετικούς κρατικούς φορείς, περιλαμβανομένης της δικαστικής εξουσίας, των εισαγγελικών αρχών, των φορέων επιβολής του νόμου, των τοπικών και περιφερειακών αρχών καθώς και των μη κυβερνητικών οργανισμών και άλλων συναφών οργανισμών και οντοτήτων. Οι φορείς αυτοί είναι αρμόδιοι για την προστασία και τη στήριξη θυμάτων και μαρτύρων όλων των μορφών βίας που καλύπτονται από το πεδίο εφαρμογής της Σύμβασης, περιλαμβανομένης και της πληροφόρησης των θυμάτων (Άρθρο 19) και παραπομπής σε γενικές και εξειδικευμένες υπηρεσίες στήριξης, όπως αναφέρονται λεπτομερώς στα Άρθρα 20 και 22 της Σύμβασης.

Τα άρθρα 23 και 24 περιγράφουν τα μέτρα που αφορούν τη δημιουργία κατάλληλων, εύκολα προσβάσιμων καταφυγίων, σε επαρκή αριθμό για την παροχή ασφαλούς στέγασης των θυμάτων, αλλά και τα απαραίτητα νομοθετικά ή άλλα μέτρα για τη δημιουργία δωρεάν τηλεφωνικών γραμμών βοήθειας παγκύπριας εμβέλειας σε εικοσιτετράωρη βάση (24/7) ώστε να παρέχουν συμβουλές με εμπιστευτικότητα σε σχέση με όλες τις μορφές βίας που καλύπτονται από το πεδίο εφαρμογής της Σύμβασης.

Τα άρθρα 25 και 26 αφορούν τη στήριξη θυμάτων σεξουαλικής βίας και την προστασία και στήριξη για παιδιά μάρτυρες. Τα άρθρα 27 και 28 αφορούν την ενθάρρυνση οποιουδήποτε ατόμου που υπήρξε μάρτυρας σε περιπτώσεις πράξεων βίας, που καλύπτονται από το πεδίο εφαρμογής της Σύμβασης, να το αναφέρει στους αρμόδιους οργανισμούς και αρχές, οι οποίοι με τη σειρά τους πρέπει να διασφαλίσουν ότι οι κανόνες εμπιστευτικότητας που επιβάλλονται από την εσωτερική νομοθεσία σε ορισμένους επαγγελματίες δεν συνιστούν εμπόδιο για την αναφορά της βίας στις αρμόδιες οργανώσεις.

Σημειώνεται ότι η παροχή υπηρεσιών δεν θα εξαρτάται από την προθυμία του θύματος να ασκήσει δίωξη ή να καταθέσει κατά οποιουδήποτε δράστη.

Ανάλυση εθνικών αναγκών

Πληροφόρηση

Το άρθρο 19 του νόμου για τη ΒκΓ του 2021 προβλέπει την υποχρέωση για κάθε ίδρυμα ή ΜΚΟ που έρχεται σε επαφή με ένα πιθανό θύμα βίας κατά των γυναικών να το παραπέμψει στις Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας, που έχουν την ευθύνη ενημέρωσης των θυμάτων.

Οι Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας έχουν την υποχρέωση να ενημερώσουν το θύμα για τα δικαιώματά του, μεταξύ άλλων γραπτώς, σε απλή γλώσσα ή στη μητρική του γλώσσα. Αυτές οι πληροφορίες θα πρέπει να περιλαμβάνουν, μεταξύ άλλων: τους φορείς και τις ΜΚΟ που παρέχουν υπηρεσίες στήριξης, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που παρέχουν ψυχολογική στήριξη και νομική βοήθεια, τη δυνατότητα παροχής αξιολόγησης κινδύνου, υποβολής καταγγελίας, την ύπαρξη καταφυγίων και τις διαδικασίες που σχετίζονται με το δικαίωμα λήψης αποζημίωσης.

Σύμφωνα με την έκθεση της GREVIO, στην πράξη οι προσπάθειες που γίνονται για την παροχή πληροφοριών στα θύματα βίας κατά των γυναικών εστιάζονται κυρίως στην ενδοοικογενειακή βία. Δεν υπάρχει επαρκής πληροφόρηση για τα δικαιώματα των θυμάτων αναφορικά με τις άλλες μορφές ΒκΓ, που καλύπτονται από την Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης. Πέραν από τις επίσημες γλώσσες της Κυπριακής Δημοκρατίας, υπάρχει η ανάγκη για παροχή πληροφοριών σε γλώσσες κατανοητές προς γυναίκες που διατρέχουν κίνδυνο κοινωνικού αποκλεισμού, όπως μετανάστριες, προσφύγισες, αιτήτριες ασύλου καθώς και γυναίκες με αναπηρίες. Σε σχέση ειδικότερα με τις αιτήτριες ασύλου, πρέπει να διασφαλίζεται ότι επαρκής και κατάλληλη πληροφόρηση παρέχεται σε όλα τα στάδια της διαδικασίας υποδοχής, αλλά και της εξέτασης του αιτήματός τους για διεθνή

προστασία, με σκοπό την διευκόλυνση της πρόσβασής τους σε εξειδικευμένες υπηρεσίες προστασίας, συμβουλευτικής και στήριξης.

Διατμηματική συνεργασία και συντονισμός

Οι αδυναμίες για αποτελεσματική διατμηματική συνεργασία και συντονισμό των εμπλεκόμενων φορέων αποτελεί σημαντικό εμπόδιο για την αποτελεσματική εφαρμογή των νόμων και των πολιτικών για τη ΒκΓ και την ενδοοικογενειακή βία.

Η έλλειψη ανταλλαγής πληροφοριών μπορεί να οδηγήσει σε αποτυχία του συστήματος θέτοντας γυναίκες και παιδιά σε αυξημένο κίνδυνο κλιμάκωσης της βίας. Χρειάζεται να τεθούν σε εφαρμογή σαφείς διαδικασίες σχετικά με την ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ των εμπλεκόμενων υπηρεσιών, σύμφωνα με το άρθρο 36 του Νόμου Περί Βίας Κατά Γυναίκων του 2021.

Μια θετική εξέλιξη είναι η συνεργασία μεταξύ των ενδιαφερόμενων κρατικών υπηρεσιών και του ΣΠΑΒΟ, της κύριας ΜΚΟ που παρέχει υπηρεσίες υποστήριξης στα θύματα, στο πλαίσιο της νεοσυσταθείσας διατμηματικής δομής «Σπίτι της Γυναίκας» υπό τη μορφή one-stop-shop με τη συστέγαση όλων των εμπλεκόμενων υπηρεσιών, όπως η Αστυνομία, οι Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας, οι κλινικοί ψυχολόγοι, οι νομικοί σύμβουλοι και ο Συνήγορος του Παιδιού. Το Σπίτι της Γυναίκας θα πρέπει να ενδυναμωθεί και να επεκταθεί σε όλες τις πόλεις.

Παράλληλα, η λειτουργία του Σπιτιού του Παιδιού για παιδιά θύματα σεξουαλικής κακοποίησης αποτελεί πλέον καλή πρακτική σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Σχεδιασμένο με βάση τα πρότυπα του Ισλανδικού μοντέλου Barnahus, το Σπίτι του Παιδιού εγκαθιδρύθηκε το 2017 και λειτουργεί σε παγκύπρια βάση υπό την εποπτεία των Υπηρεσιών Κοινωνικής Ευημερίας και τη διαχείριση του “Hope For Children” CRC Policy Center (HFC) με την συμμετοχή των ΥΚΕ, Αστυνομίας, Υπουργείου Υγείας και Υπουργείου Παιδείας με τους οποίους το HFC έχει συνάψει πρωτόκολλα συνεργασίας.

Γενικές υπηρεσίες στήριξης θυμάτων

Οι Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας αποτελούν ένα από τα πρώτα σημεία εισόδου (entry point) για τα θύματα ΒκΓ και έμφυλης βίας και ειδικότερα για τα θύματα ενδοοικογενειακής βίας. Σύμφωνα με το άρθρο 34 του Νόμου του 2021, οι Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας λαμβάνουν όλα τα απαραίτητα μέτρα για τη στήριξη των θυμάτων, συμπεριλαμβανομένης της επαφής με άλλες εμπλεκόμενες υπηρεσίες. Εκτός από την παροχή πληροφοριών στα θύματα, έχουν τον ρόλο να πραγματοποιούν ατομική αξιολόγηση των αναγκών τους και στη συνέχεια να έρχονται σε επαφή και να συντονίζονται με τις εμπλεκόμενες υπηρεσίες που παρέχουν εξειδικευμένες υπηρεσίες στήριξης, συμπεριλαμβανομένου του Σπιτιού της Γυναίκας, των Υπηρεσιών Ψυχικής Υγείας και, κατά περίπτωση, να παρέχουν οικονομική βοήθεια, καταφύγιο και στέγαση.

Ανάμεσα στις κυριότερες προκλήσεις προς επίτευξη αυτού του στόχου, είναι η ενίσχυση και επέκταση της εξειδικευμένης κατάρτισης των επαγγελματιών πρώτης γραμμής, η οποία πρέπει να γίνεται σε υποχρεωτική και συστηματική βάση.

Μια άλλη ανάγκη, είναι η παροχή κατάλληλης στήριξης, για όλες τις μορφές βίας κατά των γυναικών, προσαρμοσμένης στις ατομικές ιδιαιτερότητες των ευάλωτων γυναικών. Αναγκαία κρίνεται η δημιουργία μέτρων ή πρωτοκόλλων στις εμπλεκόμενες υπηρεσίες στήριξης για

τον εντοπισμό των ειδικών αναγκών των ευάλωτων ομάδων γυναικών, όπως για παράδειγμα των μεταναστριών, των προσφυγισσών, των αιτητριών ασύλου, των γυναικών με αναπηρίες, των γυναικών σε αγροτικές περιοχές.

Καταφύγια και τηλεφωνικές γραμμές

Σήμερα, λειτουργούν στην Κύπρο τρία καταφύγια για τα θύματα ενδοοικογενειακής/συντροφικής βίας, στη Λευκωσία, τη Λεμεσό και την Πάφο, τα οποία φιλοξενούν θύματα για περιόδους έως και τεσσάρων ή έξι μηνών. Κατόπιν προκήρυξης εκδήλωσης ενδιαφέροντος για τη δημιουργία επιπλέον καταφυγίων και κέντρων στήριξης γυναικών θυμάτων βίας, σύντομα αναμένεται και η λειτουργία τέταρτου καταφυγίου, στα πλαίσια επιχορήγησης από το Σχέδιο Κρατικών Ενισχύσεων του Υφυπουργείου Κοινωνικής Πρόνοιας βάσει της απόφασης 2012/21 ΕΕ για την παροχή υπηρεσιών γενικού οικονομικού συμφέροντος. Ωστόσο, όπως αναφέρει η GREVIO στην έκθεσή της, η χωρητικότητα των υφιστάμενων καταφυγίων δεν επαρκεί για να καλύψει τις ανάγκες για ασφαλή στέγαση και η κρατική χρηματοδότηση δεν καλύπτει όλες τις οικονομικές ανάγκες για τη λειτουργία τους. Επίσης, σημειώνει ότι τα υφιστάμενα καταφύγια δεν καλύπτουν τις ειδικές ανάγκες των θυμάτων όλων των μορφών βίας κατά των γυναικών όπως των θυμάτων Ακρωτηριασμού Γυναικείων Γεννητικών Οργάνων (ΑΓΓΟ), σεξουαλικής βίας και βιασμού. Επιπλέον, παροτρύνει την ΚΔ να εξασφαλίσει την πρόσβαση θυμάτων που ανήκουν σε ευάλωτες ομάδες σε ασφαλή στέγαση.

Σχετικά με τις τηλεφωνικές γραμμές βοήθειας, η Γραμμή Βοήθειας του ΣΠΑΒΟ (1440) λειτουργεί 7 ημέρες την εβδομάδα, 24 ώρες καθημερινά και είναι ειδικά σχεδιασμένη για να προσφέρει δωρεάν στήριξη σε θύματα ενδοοικογενειακής/συντροφικής βίας, λειτουργεί Παγκύπρια με μερική κρατική χορηγία. Επίσης, ο Κυπριακός Σύνδεσμος Οικογενειακού Προγραμματισμού λειτουργεί γραμμή βοήθειας (1455) που προσφέρει στήριξη και πληροφορίες σε θύματα σεξουαλικής βίας. Ο Οργανισμός "Hope For Children" CRC Policy Center λειτουργεί την εθνική γραμμή βοήθειας 1466 όπου προσφέρεται, μεταξύ άλλων, 24ωρη δωρεάν στήριξη σε παιδιά που βιώνουν κάθε μορφής βία και σε γονείς που αναζητούν καθοδήγηση. Η GREVIO σημειώνει ωστόσο ότι υπάρχει ανάγκη για επέκταση των υφιστάμενων γραμμών βοήθειας για κάλυψη των αναγκών των θυμάτων όλων των μορφών βίας, όπως η σεξουαλική παρενόχληση, ο ακρωτηριασμός γυναικείων γεννητικών οργάνων, ο εξαναγκαστικός γάμος και η εξαναγκαστική στείρωση και άμβλωση.

Στήριξη θυμάτων σεξουαλικής βίας και βιασμού

Αναγκαία κρίνεται η παροχή εξειδικευμένων υπηρεσιών συντονισμένης διατμηματικής διαχείρισης υποθέσεων σεξουαλικής βίας και βιασμού για ολιστική και ολοκληρωμένη στήριξη των θυμάτων. Η GREVIO τονίζει ότι θα πρέπει να ληφθούν μέτρα για την άμεση και συντονισμένη παρέμβαση, για την παροχή εξειδικευμένων ιατρικών και ιατροδικαστικών εξετάσεων και για την παροχή στήριξης στα θύματα. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί με την ενίσχυση των υπηρεσιών που παρέχονται από το ΣΤΓ ή/και με την ανάπτυξη και δημιουργία άλλων δομών και υπηρεσιών και σε όλες τις επαρχίες.

Επίσης, υπάρχει επιτακτική ανάγκη ανάπτυξης πρωτοκόλλων στα δημόσια νοσηλευτήρια, που να θέτουν σαφείς διαδικασίες για την παροχή θεραπείας και περίθαλψης σε θύματα σεξουαλικής βίας και βιασμού. Επιπλέον, οι ιατροδικαστές θα πρέπει να τυγχάνουν εξειδικευμένης κατάρτισης στη συλλογή αποδεικτικών στοιχείων σε περιπτώσεις βιασμού/σεξουαλικής βίας.

Εξειδικευμένη στήριξη παιδιών

Τα παιδιά αποτελούν τον μεγαλύτερο πληθυσμό ευάλωτων θυμάτων βίας στις συντροφικές σχέσεις. Τα παιδικά βιώματα της βίας μέσα στις συντροφικές σχέσεις περιλαμβάνουν την άμεση ή έμμεση έκθεση μέσα στο σπίτι, τη βίαιη ή απειλητική συμπεριφορά, συμπεριλαμβανομένου του εξευτελισμού, του εκφοβισμού και των ενεργειών ελέγχου. Οι εν λόγω πράξεις, δημιουργούν αρνητικό αντίκτυπο στα παιδιά, όπως τον αυξημένο κίνδυνο ψυχολογικών, κοινωνικών προβλημάτων και προβλημάτων συμπεριφοράς, καθώς και τον κίνδυνο θανάτου. Συνεπώς, στις πλείστες περιπτώσεις, το συμφέρον του παιδιού συνδέεται/εξαρτάται από το συμφέρον της μητέρας, ειδικά όταν διαμένουν μαζί.

Υπάρχει ανάγκη για ψυχοκοινωνικές παρεμβάσεις που να είναι ειδικά προσαρμοσμένες στα παιδιά, για να αντιμετωπίσουν αποτελεσματικά τις τραυματικές τους εμπειρίες, λαμβάνοντας υπόψη το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού. Στην πράξη αυτό σημαίνει ότι τα παιδιά θα πρέπει να έχουν πρόσβαση σε ψυχολογική στήριξη χωρίς τη συγκατάθεση των γονέων και ότι τους παρέχεται έμπρακτα η ευκαιρία να εκφράσουν τις απόψεις τους σχετικά με τις ανάγκες τους.

Στα πλαίσια αυτά, κρίσιμης σημασίας είναι η εφαρμογή της Εθνικής Στρατηγικής και του Σχεδίου Δράσης για την Καταπολέμηση της Σεξουαλικής Κακοποίησης και Εκμετάλλευσης Παιδιών και της Παιδικής Πορνογραφίας 2021-2023 και η συνεργασία και στήριξη του έργου και των δράσεων του Συμβουλίου «ΦΩΝΗ».

Στόχοι για την περίοδο 2023-2028

Στρατηγικός Στόχος: Διασφάλιση αποτελεσματικής βραχυπρόθεσμης και μακροπρόθεσμης στήριξης στα θύματα όλων των μορφών ΒκΓ και στα παιδιά τους

Επιμέρους Στόχοι:

- Προώθηση της αποτελεσματικής διϋπηρεσιακής/ διατμηματικής συνεργασίας/συντονισμού των εμπλεκόμενων υπηρεσιών (πρωτόκολλα εσωτερικά/ ανά υπηρεσία ή και διϋπηρεσιακά).
- Παροχή εξειδικευμένων υπηρεσιών στήριξης στα θύματα όλων των μορφών ΒκΓ, παγκύπρια.
- Παροχή εξειδικευμένων υπηρεσιών στήριξης σε παιδιά θύματα στο πλαίσιο της ΒκΓ.
- Εξάλειψη των νομικών και πρακτικών εμποδίων που αντιμετωπίζουν οι μετανάστριες, προσφύγισες και αιτήτριες ασύλου θύματα βίας και θύματα που ανήκουν σε ευάλωτες ομάδες.
- Δημιουργία και εφαρμογή τυποποιημένων διαδικασιών λειτουργίας (Standard Operating Procedures-SOPs) για τον έγκαιρο εντοπισμό των αιτητριών ασύλου θυμάτων έμφυλης βίας και την άμεση παραπομπή τους σε εξειδικευμένες υπηρεσίες υποστήριξης και δομές προστασίας.
- Ανάπτυξη και συνεκτική εφαρμογή τυποποιημένων διαδικασιών λειτουργίας/κατευθυντήριων γραμμών για την πρόληψη της έμφυλης βίας σε χώρους φιλοξενίας/διαμονής αιτητριών ασύλου.
- Δημιουργία προγραμμάτων και υπηρεσιών επανένταξης των γυναικών στην κοινωνία (τριοβάθμια πρόληψη).
- Δημιουργία εξειδικευμένων προγραμμάτων/υπηρεσιών για θύματα σεξουαλικής βίας και βιασμού.

Υποχρεώσεις που απορρέουν από τη Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης

Σύμφωνα με την αρχή της κρατικής ευθύνης, η βία κατά των γυναικών αποτελεί ευθύνη των υπηρεσιών επιβολής του νόμου και του τομέα της ποινικής δικαιοσύνης. Το κεφάλαιο VI της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης θεσπίζει ένα σύνολο μέτρων για τη διασφάλιση ποινικών ερευνών, διώξεων και καταδικών για τις διάφορες μορφές βίας κατά των γυναικών που καλύπτονται.

Βασική αρχή για την άμεση και αποτελεσματική ανταπόκριση στη βία κατά των γυναικών είναι η ταχεία διερεύνηση και η ποινική διαδικασία που να είναι βασισμένη στην έμφυλη κατανόηση των αδικημάτων βίας κατά των γυναικών, λαμβάνοντας υπόψη τα δικαιώματα του θύματος σε όλα τα στάδια.

Η ασφάλεια του θύματος και των παιδιών της θα πρέπει να βρίσκεται στο επίκεντρο κάθε παρέμβασης σε υποθέσεις κάθε μορφής βίας ΒκΓ. Επομένως, το άρθρο 51 θεσπίζει την υποχρέωση όλων των εμπλεκόμενων υπηρεσιών να αξιολογούν αποτελεσματικά τον κίνδυνο και να καταρτίζουν εξατομικευμένο σχέδιο ασφάλειας, που να αντιμετωπίζει όλους τους παράγοντες κινδύνου που εντοπίζονται στο της πλαίσια διατμηματικής συνεργασίας και σύμφωνα με τις κατακυρωμένες διαδικασίες.

Η Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης είναι η πρώτη διεθνής σύμβαση που περιλαμβάνει ειδική υποχρέωση προστασίας μέσω διαταγμάτων προστασίας (άρθρα 52-53). Σύμφωνα με το άρθρο 52 της Σύμβασης, σε καταστάσεις άμεσου κινδύνου, οι αρχές θα πρέπει να έχουν την εξουσία να διατάξουν τον δράστη να εγκαταλείψει την κατοικία του θύματος για συγκεκριμένο χρονικό διάστημα και να απαγορεύσουν την επαφή του με το θύμα. Το άρθρο 53 της σύμβασης απαιτεί επίσης από τα συμβαλλόμενα κράτη να διασφαλίζουν ότι τα θύματα μπορούν να λάβουν διάταγμα προστασίας ανεξάρτητα από ή επιπρόσθετα από άλλες νομικές διαδικασίες.

Τέλος, το άρθρο 57 επιβάλλει την υποχρέωση παροχής δικαιώματος δωρεάν νομικής αρωγής στα θύματα όλων των μορφών βίας κατά των γυναικών, αναγνωρίζοντας ότι πολύ συχνά τα θύματα χρειάζονται τη συνδρομή νομικού συμβούλου για να μπορέσουν να διεκδικήσουν αποτελεσματικά τα δικαιώματά τους.

Ανάλυση εθνικών αναγκών

Αναφορά, άμεση ανταπόκριση και ποινική διερεύνηση

Η εξασφάλιση επακριβών και συγκρίσιμων στατιστικών στοιχείων σχετικά με τον αριθμό των καταγγελιών που λαμβάνει η αστυνομία (ποινικές έρευνες που διεξάγονται, κατηγορίες και τελεσίδικες καταδίκες που εκδίδονται από τα δικαστήρια), είναι αναγκαία για να καταδειχθεί η έκταση και η φύση των υποθέσεων έμφυλης βίας που καταγγέλλονται αλλά και για να αξιολογηθούν τα κενά και οι αδυναμίες της ποινικής δικαιοσύνης για τη ΒκΓ.

Ήδη έχουν συσταθεί εξειδικευμένες ομάδες για τη διερεύνηση περιπτώσεων βίας στην οικογένεια (Ειδικά Κλιμάκια Διερεύνησης Υποθέσεων Βίας στην Οικογένεια) στα ΤΑΕ σε κάθε επαρχία, γεγονός που έχει οδηγήσει στην αύξηση των καταγγελιών βίας στην οικογένεια, αλλά και στην αύξηση των ποινικών υποθέσεων που οδηγούνται στο δικαστήριο. Επίσης, έχουν αναπτυχθεί ειδικά πρωτόκολλα στην αστυνομία για τον χειρισμό υποθέσεων βίας στην οικογένεια, βιασμού και άλλων μορφών έμφυλης βίας. Το πρωτόκολλο για τη βία στην οικογένεια τονίζει ότι η ποινική διερεύνηση ενεργοποιείται σε κάθε περίπτωση, ανεξάρτητα αν το θύμα δεν επιθυμεί να προχωρήσει σε ποινική δίωξη.

Στην έκθεση της, η GREVIO τονίζει ότι προκειμένου οι πρόσφατες νομοθετικές αλλαγές να αποδώσουν θετικά αποτελέσματα, απαιτείται εντατική και συστηματική εκπαίδευση των μελών των κλιμακίων και αξιολόγηση της εφαρμογής των πρωτοκόλλων και των διαδικασιών που έχουν πρόσφατα υιοθετηθεί. Επίσης, υπογραμμίζει ότι χρειάζεται εντατικοποίηση των προσπαθειών για ποινική διερεύνηση και δίωξη αδικημάτων που σχετίζονται με άλλες μορφές ΒκΓ, πέραν της ενδοοικογενειακής βίας.

Αξιολόγηση κινδύνου

Από το 2018, υπάρχει πρωτόκολλο για την αξιολόγηση κινδύνου σε περιπτώσεις βίας από στενό σύντροφο, συμπεριλαμβανομένων των περιπτώσεων πρώην συζύγων και πρώην συντρόφων, το οποίο εφαρμόζεται από την Αστυνομία, όπως ορίζει ο νόμος. Οι στόχοι του πρωτοκόλλου αξιολόγησης κινδύνου περιλαμβάνουν την πρόληψη της επαναθυματοποίησης, της κλιμάκωσης της βίας και της γυναικοκτονίας.

Σύμφωνα με τις συστάσεις της GREVIO, η εφαρμογή και η αποτελεσματικότητα του πρωτοκόλλου αξιολόγησης κινδύνου της αστυνομίας θα πρέπει να αξιολογηθεί. Επίσης, οι αξιολογήσεις κινδύνου θα πρέπει να διενεργούνται συντονισμένα και στα πλαίσια διατμηματικής συνεργασίας με όλες τις εμπλεκόμενες υπηρεσίες, συμπεριλαμβανομένων των εισαγγελέων, του δικαστικού σώματος και να επαναλαμβάνονται σε όλα τα στάδια της ποινικής διαδικασίας. Τέλος, θα πρέπει να διενεργούνται αξιολογήσεις κινδύνου σε όλες τις περιπτώσεις βίας κατά των γυναικών, πέραν της ενδοοικογενειακής/συντροφικής βίας.

Διατάγματα προστασίας θυμάτων

Η GREVIO σημειώνει ότι ο νόμος για τη βία στην οικογένεια και ο νόμος για τη βία κατά των γυναικών του 2021 περιέχουν παράλληλες διατάξεις για διατάγματα προστασίας, οι οποίες προβλέπουν ελαφρώς διαφορετικά κριτήρια, αλλά τονίζει ότι οι πρόνοιες των δύο νόμων αποκλίνουν, όσον αφορά την πρακτική εφαρμογή τους, από τους στόχους και το πνεύμα του άρθρου 52 της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης. Αυτό προκαλεί σύγχυση σε σχέση με το ποιος από τους δύο νόμους θα πρέπει να εφαρμόζεται στις περιπτώσεις της ενδοοικογενειακής βίας.

Επίσης, σε πολλές περιπτώσεις απομακρύνεται το θύμα από το σπίτι, όπου δεν είναι δυνατή η σύλληψη και η προφυλάκιση του υπόπτου. Επιπλέον, όταν εκδίδεται προσωρινό περιοριστικό διάταγμα κατά του υπόπτου, αυτό δεν επεκτείνεται αυτόματα στα παιδιά. Τέλος, επειδή η έκδοση δικαστικής απόφασης επαφίεται στη διακριτική ευχέρεια των Δικαστηρίων, κρίνεται αναγκαία η περαιτέρω εκπαίδευση και ευαισθητοποίηση των Δικαστών σε σχέση με το θέμα αυτό.

Νομική αρωγή

Στην παρούσα φάση, είναι αδύνατη η πρόσβαση όλων των θυμάτων βίας στο δικαίωμα δωρεάν νομικής αρωγής. Η πρόσβαση των θυμάτων σε δωρεάν νομική αρωγή συνδέεται με την κοινωνικοοικονομική τους κατάσταση. Η ιδιότητα του θύματος, από μόνη της, δεν εξασφαλίζει στην αιτήτρια αυτόματα νομική αρωγή ή δεν αποτελεί επιπλέον κριτήριο, ως οφείλει, για την εξασφάλιση νομικής αρωγής, με αποτέλεσμα το νομικό πλαίσιο να μην προσφέρει καμία χρησιμότητα ή πλεονέκτημα στα θύματα βίας. Κρίνεται επίσης αναγκαία η συμπερίληψη όλων των ενηλίκων και ανηλίκων θυμάτων βίας, ανεξαρτήτως καθεστώτος παραμονής, καθώς και όλων των μορφών κακοποίησης στο νομικό πλαίσιο για τη νομική αρωγή ώστε να μην υπάρχει οποιαδήποτε διάκριση και να προωθηθεί η πρόσβαση στη δικαιοσύνη σε όλα τα θύματα βίας.

Στόχοι για την περίοδο 2023-2028

Στρατηγικός στόχος: Παροχή προστασίας και ασφάλειας στα θύματα βίας κατά των γυναικών και ταχεία και αποτελεσματική πρόσβαση στη δικαιοσύνη.

Επιμέρους στόχοι:

1. Ενίσχυση της εξειδικευμένης διαχείρισης και δίωξης υποθέσεων βίας κατά των γυναικών.
2. Άμεση πρόσβαση των θυμάτων σε διατάγματα προστασίας και αποτελεσματική παρακολούθηση τους από τις διωκτικές αρχές.
3. Αποτελεσματική εκτίμηση και διαχείριση κινδύνου για αποφυγή της επαναθυματοποίησης, της κλιμάκωσης, καθώς και αποτροπής της γυναικοκτονίας.
4. Εξάλειψη όλων των παραγόντων που εμποδίζουν την πρόσβαση των θυμάτων στη δικαιοσύνη.
5. Διασφάλιση ότι δικηγόροι, υπεύθυνοι λήψης αποφάσεων και δικαστές έχουν πρόσβαση σε κατευθυντήριες γραμμές για θέματα φύλου και λαμβάνουν συστηματική εκπαίδευση σε ό,τι αφορά μια ευαίσθητη σε θέματα φύλου (gender-sensitive) ερμηνεία όλων των λόγων δίωξης στα πλαίσια του Άρθρου 1 Α (2) της Σύμβασης του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων.

ΤΕΤΑΡΤΟΣ ΠΥΛΩΝΑΣ – ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΕΝΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ

Υποχρεώσεις που απορρέουν από τη Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης

Το άρθρο 7 της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης αφορά τις περιεκτικές και συντονισμένες πολιτικές από τις οποίες απορρέει η ευθύνη του κράτους για τη διασφάλιση ότι όλα τα παραπάνω μέτρα αποτελούν μέρος συνολικών και συντονισμένων πολιτικών για μια ολοκληρωμένη αντιμετώπιση όλων των μορφών βίας που καλύπτονται από τη Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης, συμπεριλαμβανομένων, του βιασμού, της σεξουαλικής βίας, της σεξουαλικής παρενόχλησης, της καταδίωξης, του ακρωτηριασμού γυναικείων γεννητικών οργάνων, του καταναγκαστικού γάμου, της καταναγκαστικής στέρωσης και των καταναγκαστικών αμβλώσεων καθώς και της ενδοοικογενειακής βίας, με βάση τις αρχές και τους ορισμούς της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης.

Οι προσπάθειες αυτές θα πρέπει να υποστηρίζονται από την κατανομή επαρκών οικονομικών πόρων και τη συστηματική αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας των εφαρμοζόμενων πολιτικών, όπως προνοεί το Άρθρο 8 της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης.

Επίσης, οι πολιτικές αυτές θα πρέπει να τοποθετούν τα δικαιώματα του θύματος στο επίκεντρο όλων των μέτρων και να εφαρμόζονται μέσω μιας αποτελεσματικής συνεργασίας ανάμεσα στις εμπλεκόμενες υπηρεσίες, φορείς, ιδρύματα και οργανισμούς, όπως κυβερνητικούς φορείς, την Βουλή των Αντιπροσώπων, αρχές τοπικής αυτοδιοίκησης και οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών.

Το Άρθρο 10 της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης ορίζει τη δημιουργία ενός (ή περισσότερων) εθνικού συντονιστικού φορέα υπεύθυνου για τον συντονισμό, την εφαρμογή, την παρακολούθηση και την αξιολόγηση των πολιτικών και των μέτρων για την πρόληψη και την καταπολέμηση όλων των μορφών βίας που καλύπτονται από τη Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης. Οι φορείς αυτοί θα συντονίζουν τη συλλογή δεδομένων όπως αναφέρεται στο Άρθρο 11, θα αναλύουν τα αποτελέσματα για κάθε μορφή βίας που καλύπτεται από τη Σύμβαση και θα τα κοινοποιούν στο κοινό σε τακτά διαστήματα. Επιπλέον, προβλέπεται η διεξαγωγή ερευνών στον τομέα όλων των μορφών βίας που καλύπτονται από το πεδίο εφαρμογής της Σύμβασης, με σκοπό να μελετηθούν τα βαθύτερα

αίτια και τα αποτελέσματα, τα ποσοστά εμφάνισης και καταδίκης, καθώς και η αποτελεσματικότητα των μέτρων που λαμβάνονται. Η διεξαγωγή ερευνών με βάση τον πληθυσμό σε τακτικά διαστήματα για να αξιολογηθεί η εξάπλωση και οι τάσεις όλων των μορφών βίας που καλύπτονται από το πεδίο εφαρμογής της Σύμβασης. Αυτές οι πληροφορίες θα είναι χρήσιμες για τη διεθνή συνεργασία και την ενίσχυση της διεθνούς συγκριτικής αξιολόγησης.

Ανάλυση εθνικών αναγκών

Νομικό πλαίσιο, ολιστικές και συντονισμένες πολιτικές

Πριν από την κύρωση της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης το 2017, οι δημόσιες πολιτικές της Κυπριακής Δημοκρατίας εστιάζονταν κυρίως στην ενδοοικογενειακή βία (βλ. Εθνικό Σχέδιο Δράσης 2017-2019¹). Παρόλο που το ΕΣΔ αφορούσε τη βία στην οικογένεια, εντούτοις προώθησε αρκετές δράσεις που προετοίμασαν το έδαφος και άνοιξαν το δρόμο για το νόμο της βίας κατά των γυναικών, όπως τη δημιουργία του Σπιτιού της Γυναίκας, την ανάπτυξη ειδικού εργαλείου για την αξιολόγηση κινδύνου, την ετοιμασία διατμηματικών διαδικασιών για τον χειρισμό περιστατικών βίας κατά των παιδιών, και την προώθηση εισηγήσεων και συστάσεων για βελτίωση του νομοθετικού πλαισίου.

Η παρούσα εθνική στρατηγική αποτελεί εκπλήρωση της πρόνοιας για μακροπρόθεσμες, εστιασμένες και συντονισμένες πολιτικές. Μέχρι σήμερα, η πρόληψη και καταπολέμηση της έμφυλης βίας αποτελούσε αποτέλεσμα επιλεκτικών δράσεων και πολιτικών όπως το Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Ισότητα των Φύλων 2019-2023. Η εναρμόνιση του εθνικού νομικού πλαισίου με τις αρχές και τις πρόνοιες της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης, καθώς και η σύσταση Εθνικού Συντονιστικού Φορέα και η δημιουργία ενός ενιαίου συστήματος συλλογής δεδομένων για όλες τις μορφές ΒκΓ είναι κάποιες από τις πρόνοιες που υπάρχουν στο ΕΣΔΙ 2019-2023.

Παρόλο που πολλά από τα μέτρα που προβλέπονται στο παρόν ΕΣΔΙ 2019-2023 αντιμετωπίζουν ορισμένα δομικά ζητήματα στους τομείς της πρόληψης, της προστασίας και της δίωξης όσον αφορά τη ΒκΓ και επομένως φαίνονται ολοκληρωμένα, από την πρακτική εφαρμογή τους φαίνεται να επικεντρώνονται κυρίως στην ενδοοικογενειακή βία, παραβλέποντας άλλες μορφές βίας κατά των γυναικών όπως ο βιασμός, η σεξουαλική βία, η σεξουαλική παρενόχληση εκτός εργασιακού πλαισίου, η παρενοχλητική παρακολούθηση εκτός του πλαισίου του στενού συντρόφου, ο ακρωτηριασμός γυναικείων γεννητικών οργάνων, ο καταναγκαστικός γάμος, η καταναγκαστική στείρωση και άμβλωση. Για παράδειγμα, ο σημαντικός πληθυσμός μεταναστών/τριων και προσφυγισσών στην Κύπρο, από χώρες στις οποίες ασκείται ο ακρωτηριασμός των γεννητικών οργάνων ή/και ο εξαναγκαστικός γάμος θα δικαιολογούσε μια πιο εστιασμένη και συντονισμένη πρόληψη και παροχή στήριξης στα θύματα αυτών των μορφών ΒκΓ μέσα από πολιτικές και εξειδικευμένα μέτρα. Αυτές οι μορφές βίας θα πρέπει να αντιμετωπιστούν κατά προτεραιότητα με ολοκληρωμένο και συστηματικό τρόπο.

Η Εθνική Στρατηγική για τη Σεξουαλική και Αναπαραγωγική Υγεία 2018-2025 με έμφαση στα παιδιά και τους νεαρούς ενήλικες μεταξύ 15 και 29 ετών αναφέρει τον ακρωτηριασμό των γεννητικών οργάνων στις εισαγωγικές παραγράφους της, αλλά δεν προβλέπει συγκεκριμένα μέτρα που πρέπει να ληφθούν. Αυτό ισχύει επίσης για τη σεξουαλική βία: η πρόληψη και η διαχείριση υποθέσεων αναφέρονται χωρίς να απαριθμούνται συγκεκριμένα μέτρα που

¹ <http://www.familyviolence.gov.cy/cgibin/hweb?-A=3471&-V=actionplan>

πρέπει να ληφθούν για να διασφαλιστεί μια ολιστική και θυματοκεντρική ανταπόκριση στον βιασμό και τη σεξουαλική βία.

Ένα άλλο έγγραφο πολιτικής που αγγίζει τη ΒκΓ και την ισότητα των φύλων είναι το Εθνικό Σχέδιο Δράσης 2021-2025 για την εφαρμογή του Ψηφίσματος 1325 του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών. Η αναγνώριση που έγινε από το εν λόγω Εθνικό Σχέδιο ότι οι Κύπριες γυναίκες υπήρξαν θύματα σεξουαλικής βίας και βιασμού κατά τη διάρκεια του πολέμου του 1974, αποτελεί ύψιστης σημασίας. Το προαναφερθέν έγγραφο πολιτικής ζητά, μεταξύ άλλων: την προστασία των γυναικών και των κοριτσιών από τη βία λόγω φύλου και τη σεξουαλική εκμετάλλευση σε καταστάσεις σύγκρουσης, συμπεριλαμβανομένων των καταστάσεων έκτακτης ανάγκης και των κέντρων υποδοχής προσφύγων, τη δημιουργία ψυχολογικής υποστήριξης για γυναίκες που έχουν υποστεί βία το 1974 και μεγαλύτερη συμμετοχή των ανδρών στην ευαισθητοποίηση σχετικά με τη βία κατά των γυναικών. Παρ' όλα αυτά, δεν έχει γίνει μέχρι στιγμής ποσοτικός προσδιορισμός και αξιολόγηση του αριθμού των θυμάτων σεξουαλικής βίας που σχετίζεται με ένοπλες συγκρούσεις, όπως αυτή του 1974. Ομοίως, είναι αναγκαία η λήψη μέτρων για αντιμετώπιση του κοινωνικού στιγματισμού που βιώνουν ειδικά οι γυναίκες αυτής της κατηγορίας, αναγνώριση και αποζημίωσή τους ή δημιουργία ειδικών υπηρεσιών υποστήριξης, πέραν από ψυχολογική υποστήριξη, για τα θύματα αυτά. Εκτός από ορισμένα μέτρα που ελήφθησαν σχετικά με τις συνθήκες υποδοχής στο κέντρο υποδοχής προσφύγων, δεν φαίνεται να έχουν εφαρμοστεί συγκεκριμένα μέτρα στους τομείς ενδιαφέροντος της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης.

Στον τομέα της εκπαίδευσης, το Σχέδιο Δράσης του Υπουργείου Παιδείας, Πολιτισμού, Αθλητισμού και Νεολαίας 2018 – 2020 για την Ισότητα των Φύλων εξετάζει επίσης ορισμένες πτυχές που σχετίζονται με τη Σύμβαση και προβλέπει μέτρα στον τομέα της ισότητας των φύλων, τα οποία έχουν συμπεριληφθεί και προωθηθεί περαιτέρω από το ΕΣΔΙ 2019 – 2022. Αξίζει να σημειωθούν επίσης τα ειδικά έγγραφα πολιτικής, όπως η αντιρατσιστική πολιτική «Κώδικας Συμπεριφοράς κατά του Ρατσισμού και Οδηγός Διαχείρισης και Καταγραφής Ρατσιστικών Περιστατικών», που, μεταξύ άλλων, αντιμετωπίζει τον σεξισμό και τη βία κατά των γυναικών και των κοριτσιών και η Στρατηγική για την Πρόληψη της Σχολικής Βίας.

Τα προαναφερθέντα έγγραφα πολιτικής είναι σημαντικά. Θα πρέπει όμως να συνδεθούν με συστηματικό τρόπο με τις προβλέψεις, το πεδίο εφαρμογής και τις στοχεύσεις του Νόμου του 2021 για τη ΒκΓ. Η παρούσα Στρατηγική έχει σκοπό να συμβάλει στο συντονισμό και στην αλληλοσυμπλήρωση των πολιτικών για τις διάφορες μορφές βίας κατά των γυναικών που καλύπτονται από την Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης μέσα από ένα κεντρικό έγγραφο πολιτικής, βάσει του νόμου Ν.115 (Ι)2021, με επίκεντρο όλων των μέτρων τα θύματα και την αποτελεσματική συνεργασία όλων των αρμόδιων φορέων, δομών και θεσμών.

Όσον αφορά την αξιολόγηση των πολιτικών, ενώ η εφαρμογή των ΕΣΔ για την ενδοοικογενειακή βία φαίνεται να έχει, σε κάποιο βαθμό, αξιολογηθεί, η αξιολόγηση άλλων σχετικών πολιτικών στον τομέα της βίας με βάση το φύλο δεν γίνεται συστηματικά.

Συντονιστικός φορέας

Ο Εθνικός Συντονιστικός Φορέας συστάθηκε τις 3 Μαρτίου 2022, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 39 του νόμου περί της Πρόληψης και Καταπολέμησης της Βίας κατά των Γυναικών 2021 (**ΒκΓ Νόμος**). Οι αρμοδιότητες και τα καθήκοντα του Συντονιστικού Φορέα ορίζονται στο άρθρο 41 του ΒκΓ Νόμου και συμπεριλαμβάνουν τον σχεδιασμό, την παρακολούθηση και αξιολόγηση πολιτικών και στρατηγικών για την πρόληψη και καταπολέμηση της ΒκΓ, την ανάληψη και διοργάνωση δράσεων για την ενημέρωση και ευαισθητοποίηση της κοινωνίας για θέματα βίας κατά των γυναικών, τη σύνταξη εγχειριδίων

και εκπαιδευτικού υλικού για τις καλές πρακτικές που πρέπει να ακολουθούνται από τις εμπλεκόμενες υπηρεσίες και μη κυβερνητικούς οργανισμούς, τον σχεδιασμό και τη διοργάνωση σεμιναρίων και εκπαιδευτικών προγραμμάτων για τους λειτουργούς των εμπλεκόμενων υπηρεσιών και των μη κυβερνητικών οργανώσεων, τον συντονισμό της συλλογής, επεξεργασίας, ανάλυσης, μελέτης, διάχυσης και δημοσιοποίησης στατιστικών δεδομένων κατά τακτά χρονικά διαστήματα σε σχέση με τη βία κατά των γυναικών και την ενδοοικογενειακή βία, την προώθηση και υιοθέτηση διατμηματικών διαδικασιών για τις εμπλεκόμενες υπηρεσίες, σε συνεργασία και με μη κυβερνητικούς οργανισμούς.

Το νομοθετικό πλαίσιο καλύπτει όλες τις αρμοδιότητες του Συντονιστικού Φορέα που προβλέπονται στη Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης, ωστόσο το Κράτος οφείλει να παρέχει επαρκείς ανθρώπινους και οικονομικούς πόρους για την αποτελεσματική λειτουργία του Συντονιστικού Φορέα, για να μπορέσει να ανταπεξέλθει και να εκπληρώσει όλα τα καθήκοντα που του έχουν ανατεθεί. Οι ανάγκες του Φορέα όσον αφορά το ανθρώπινο δυναμικό θα πρέπει να αναθεωρούνται σε τακτά χρονικά διαστήματα.

Επίσης, η Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης προβλέπει συγκεκριμένα πρότυπα αξιολόγησης του Συντονιστικού Φορέα. Η αξιολόγηση πολιτικών και στρατηγικών προϋποθέτει ανεξάρτητη και επιστημονική διαδικασία/εκτίμηση, βασισμένη σε εμπειριστικά και αξιόπιστα δεδομένα. Ο οργανισμός αξιολόγησης θα πρέπει να είναι θεσμικά ανεξάρτητος από τον Συντονιστικό Φορέα. Η αρμοδιότητα της αξιολόγησης θα πρέπει να υλοποιείται ανεξάρτητα και ξεχωριστά από τις αρμοδιότητες του Συντονιστικού Φορέα για σχεδιασμό και παρακολούθηση πολιτικών, ούτως ώστε να διασφαλιστεί η απαιτούμενη αντικειμενικότητα.

Στήριξη και συνεργασία με ΜΚΟ

Οι οργανώσεις για τα δικαιώματα των γυναικών στην Κύπρο διαδραματίζουν ζωτικό και αναντικατάστατο ρόλο στη λειτουργία εξειδικευμένων υπηρεσιών στήριξης για γυναίκες θύματα ενδοοικογενειακής βίας και, σε μικρότερο βαθμό, για θύματα ορισμένων άλλων μορφών βίας. Οι ΜΚΟ επιτελούν σημαντικό έργο στον τομέα της βίας με βάση το φύλο και συμβάλλουν στην πρόληψη και καταπολέμησή της μέσω της υπεράσπισης, της ευαισθητοποίησης, της κατάρτισης και της παροχής νομικών συμβουλών ή/και βοήθειας στα θύματα, προσφέροντας υπηρεσίες μέσω θυματοκεντρικής προσέγγισης που δεν παρέχονται από το κράτος. Ως εκ τούτου, τέτοιες οργανώσεις για τα δικαιώματα των γυναικών πρέπει να στηρίζονται επαρκώς τόσο οικονομικά όσο και πολιτικά.

Αξίζει να σημειωθεί ότι υπάρχουν διαδικασίες διαβούλευσης με τις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών στη διαμόρφωση των πολιτικών, ειδικότερα, με ΜΚΟ που εκπροσωπούνται στον Εθνικό Μηχανισμό για τα Δικαιώματα της Γυναίκας (ΕΜΔΓ), τη Συμβουλευτική Επιτροπή για την Πρόληψη και την Καταπολέμηση της Βίας στην Οικογένεια (ΣΕΠΚΒΟ) και άλλες ΜΚΟ που δραστηριοποιούνται στον τομέα της ΒκΓ. Σε κάθε περίπτωση, οι διαβουλεύσεις με τις ΜΚΟ θα πρέπει να διεξάγονται έγκαιρα και να είναι ουσιαστικές. Σημαντική είναι η έγκαιρη πρόσκληση και των ΜΚΟ που ασχολούνται εξειδικευμένα με επιμέρους μορφές ενδοοικογενειακής βίας, όπως η διαχείριση της παιδικής σεξουαλικής βίας.

Επιπλέον, πιο σταθερές πηγές χρηματοδότησης των ΜΚΟ για τα δικαιώματα των γυναικών και την προώθηση της έμφυλης ισότητας θα συμβάλουν στην πλήρη συμμετοχή των ΜΚΟ, τόσο στη χάραξη πολιτικής, όσο και στην παροχή ουσιαστικών υπηρεσιών στήριξης προς τα θύματα βίας.

Συλλογή δεδομένων και έρευνα

Η συλλογή συστηματικών και συγκρίσιμων στατιστικών δεδομένων καθώς και πληροφορίες σχετικά με την έκταση όλων των μορφών ΒκΓ από όλες τις σχετικές διοικητικές πηγές είναι ζωτικής σημασίας.

1. Συλλογή διοικητικών στοιχείων

Ο Εθνικός Συντονιστικός Φορέας έχει την ευθύνη να συντονίζει τη συλλογή, την επεξεργασία, την ανάλυση, τη διάδοση και τη δημοσίευση στατιστικών δεδομένων σε σχέση με όλα τα αδικήματα ΒκΓ, συμπεριλαμβανομένης της ενδοοικογενειακής βίας. Η Κύπρος υστερεί σε μεγάλο βαθμό στον τομέα της συλλογής δεδομένων, καθώς τα δεδομένα για τη ΒκΓ που συλλέγονται επί του παρόντος από τις κρατικές υπηρεσίες είναι σπάνια, ασύνδετα και δεν παρέχουν μια συνολική, ενιαία εικόνα για την ενδοοικογενειακή βία ούτε για άλλες μορφές ΒκΓ, την στήριξη και προστασία που παρέχεται στα θύματα ή την ανταπόκριση των αρμόδιων φορέων (για παράδειγμα, στον τομέα της υγείας, της ποινικής δικαιοσύνης, των κοινωνικών υπηρεσιών και του ασύλου). Από το 2016 η Συμβουλευτική Επιτροπή είχε υποβάλει πρόταση για μια κεντρική και εναρμονισμένη βάση δεδομένων για την ενδοοικογενειακή βία.² Επιπλέον, η δημιουργία μιας κεντρικής βάσης δεδομένων για όλες τις μορφές ΒκΓ έχει συμπεριληφθεί σε δύο διαδοχικά ΕΣΔ για την Ισότητα των Φύλων συμπεριλαμβανομένου του τρέχοντος, καταδεικνύοντας την επιτακτική ανάγκη για υλοποίηση αυτού του μέτρου.

Πιο συγκεκριμένα, η αστυνομία και τα δικαστήρια, οι υπηρεσίες υγείας, κοινωνικής ευημερίας και ασύλου έχουν την υποχρέωση να δημιουργήσουν ηλεκτρονικές βάσεις δεδομένων που να υπερβαίνουν τις εσωτερικές ανάγκες καταγραφής των αντίστοιχων υπηρεσιών τους και να συλλέγουν δεδομένα για θύματα και δράστες ανά φύλο, ηλικία, είδος βίας, σχέση του θύματος με τον δράστη και γεωγραφική τοποθεσία, καθώς αυτά τα δεδομένα είναι απαραίτητα για την αξιολόγηση της συχνότητας ΒκΓ στη χώρα και την ανάλυση της ανταπόκρισης των αρχών και των άλλων σχετικών φορέων. Επιπλέον, θα πρέπει να γίνεται χρήση των δεδομένων για την ενημέρωση των σχετικών πολιτικών.

Για παράδειγμα:

1. τα συστήματα διαχείρισης υποθέσεων της αστυνομίας και των δικαστηρίων, δεν επιτρέπουν την παρακολούθηση περιπτώσεων ΒκΓ από την αναφορά έως την καταδίκη σε σχέση με όλες τις μορφές ΒκΓ και δεν επιτρέπουν την αξιολόγηση/παρακολούθηση των καταδικών και της απόσυρσης των υποθέσεων. Όσον αφορά τον τομέα της δικαιοσύνης, τα Επαρχιακά Δικαστήρια δεν διαθέτουν ηλεκτρονικό σύστημα αρχειοθέτησης και ως εκ τούτου, δεν υπάρχουν διαθέσιμα επίσημα δικαστικά δεδομένα. Επίσης, δεν υπάρχουν διαθέσιμα διοικητικά δεδομένα για τα προστατευτικά διατάγματα απομάκρυνσης, που εκδίδονται σε αστικές ή/και ποινικές διαδικασίες.
2. Δεν φαίνεται να συλλέγονται δεδομένα σχετικά με τον αριθμό των γυναικών και των κοριτσιών που αναζητούν βοήθεια και επικοινωνούν με τον τομέα της υγείας για περιστατικά ΒκΓ.
3. Δεν υπάρχουν διαθέσιμες επαρκείς πληροφορίες για τον αριθμό των γυναικών και των κοριτσιών που επικοινωνούν με τις Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας για βοήθεια λόγω εμπειριών όλων των μορφών ΒκΓ, συμπεριλαμβανομένης της

² Έκθεση αξιολόγησης του Εθνικού Σχεδίου Δράσης για την Πρόληψη και Αντιμετώπιση της Ενδοοικογενειακής Βίας 2017-2019, Συμβουλευτική Επιτροπή για την Πρόληψη και Αντιμετώπιση της Ενδοοικογενειακής Βίας.

ενδοοικογενειακής βίας, ανά φύλο, ηλικία και σχέση των θυμάτων με τον φερόμενο δράστη και τα είδη των υπηρεσιών που παρέχονται.

4. Προς το παρόν, δεν συλλέγονται δεδομένα για τον αριθμό των αιτήσεων ασύλου με βάση την καταδίωξη λόγω φύλου και την έκβασή τους.

Σύσταση της GREVIO προς τις κυπριακές αρχές είναι να διασφαλίσουν κατά προτεραιότητα τη συλλογή συστηματικών και συγκρίσιμων δεδομένων για όλες τις μορφές βίας κατά των γυναικών, από όλες τις σχετικές διοικητικές πηγές, συμπεριλαμβανομένου του τομέα της αστυνομίας και της ποινικής δικαιοσύνης, της υγειονομικής περίθαλψης, των κοινωνικών υπηρεσιών, του ασύλου και των φορέων παροχής υπηρεσιών εξειδικευμένης στήριξης, ανά φύλο, ηλικία, είδος βίας, σχέση του θύματος με τον δράστη και γεωγραφική τοποθεσία και να λάβουν αποφασιστικά μέτρα για τη δημιουργία μιας κεντρικής βάσης δεδομένων για όλες τις μορφές βίας κατά των γυναικών. Ειδικότερα, η GREVIO προτρέπει τις αρχές να διασφαλίσουν ότι τα δεδομένα σχετικά με όλες τις μορφές βίας που καλύπτονται από τη Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης συλλέγονται από την αστυνομία, τους εισαγγελείς και τα δικαστήρια σε όλα τα στάδια της ποινικής δικαιοσύνης από την αναφορά, την έρευνα, την έναρξη ποινικών διαδικασιών και το αποτέλεσμα τους. Αυτά τα δεδομένα θα πρέπει να είναι συντονισμένα και συγκρίσιμα, έτσι ώστε οι υποθέσεις να μπορούν να παρακολουθούνται σε όλα τα στάδια της επιβολής του νόμου και των δικαστικών διαδικασιών. Υπάρχει ανάγκη συλλογής δεδομένων σχετικά με:

- τον αριθμό των διαταγμάτων απομάκρυνσης/μέτρων προστασίας που εκδόθηκαν (σε ποινικές και αστικές διαδικασίες), τον αριθμό των παραβιάσεων και των κυρώσεων που επιβλήθηκαν ως αποτέλεσμα τέτοιων παραβιάσεων·
- τις αποφάσεις για την επιμέλεια/επίσκεψη/διαμονή παιδιών που έχουν ρητά λάβει υπόψη αναφορές ενδοοικογενειακής βίας·

2. Έρευνες πληθυσμού

Η παράγραφος 2 του άρθρου 11 της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης διευκρινίζει την υποχρέωση του κράτους να διεξάγει έρευνες πληθυσμού με βάση στατιστικά αντιπροσωπευτικά δεδομένα, ώστε να μπορούν να γενικευθούν στον μεγαλύτερο πληθυσμό. Τα κράτη-μέλη υποχρεούνται επιπλέον να διεξάγουν τέτοιες έρευνες σε τακτά χρονικά διαστήματα, προκειμένου να γίνει μια συγκριτική αξιολόγηση της επικράτησης και των τάσεων όλων των μορφών ΒκΓ που καλύπτονται από το πεδίο εφαρμογής της Σύμβασης, παρακολουθώντας τις εξελίξεις διαχρονικά.

Μέχρι σήμερα, η μοναδική έρευνα που έχει διεξαχθεί με αντιπροσωπευτικό δείγμα πληθυσμού για τη ΒκΓ είναι η έρευνα της ΣΕΠΒΚΟ του 2012, που αφορούσε την έκταση, μορφές και επιπτώσεις της βίας στην οικογένεια κατά των γυναικών.³

3. Έρευνα

Το άρθρο 11, παράγραφος 1β, της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης αναφέρεται στην υποχρέωση του κράτους για τη στήριξη έρευνας ως η βάση για τις πολιτικές και τα μέτρα για την πρόληψη και την καταπολέμηση όλων των μορφών βίας που καλύπτονται από τη Σύμβαση. Ως βασικό στοιχείο της χάραξης πολιτικής που βασίζεται σε στοιχεία, η έρευνα μπορεί να συμβάλει σημαντικά στη βελτίωση της καθημερινής ανταπόκρισης στη βία κατά των γυναικών και την ενδοοικογενειακή βία από το δικαστικό σώμα, τις υπηρεσίες στήριξης και την αστυνομία.

³ Συμβουλευτική Επιτροπή Πρόληψης & Καταπολέμησης της Βίας στην Οικογένεια (2012), Έκταση, Συχνότητα, Μορφές και Επιπτώσεις της Ενδοοικογενειακής Βίας κατά των Γυναικών στην Κύπρο.
http://www.familyviolence.gov.cy/upload/research/erevna_2012oct_viol-ag-women_nov2014.pdf

Δεν έχουν χρησιμοποιηθεί δημόσιοι πόροι για τη χρηματοδότηση έρευνας για όλες τις μορφές βίας κατά των γυναικών, συμπεριλαμβανομένων ζητημάτων όπως οι επιπτώσεις της ενδοοικογενειακής βίας στα παιδιά, οι εμπειρίες γυναικών που κινδυνεύουν ή εκτίθενται σε πολλαπλές διακρίσεις και στερεότυπα φύλου. Αξίζει να αναφερθεί η Έκθεση της Επιτροπής για τα Δικαιώματα του Παιδιού για το 2022 σχετικά με τον αντίκτυπο στα δικαιώματα των παιδιών των μέτρων που λήφθηκαν κατά την πανδημία Covid-19, η οποία αγγίζει την αύξηση της συχνότητας της ενδοοικογενειακής βίας, της σεξουαλικής βίας και των διαδικτυακών μορφών βίας που διαπράττονται σε βάρος παιδιών, συμπεριλαμβανομένων των κοριτσιών.

Αν και έχουν δημοσιευθεί εκθέσεις αξιολόγησης για την εφαρμογή ορισμένων ΕΣΔ για την ενδοοικογενειακή βία και την ισότητα των φύλων, η κοινωνία των πολιτών θεωρεί ανεπαρκή την αξιολόγηση των πολιτικών για τη βία κατά των γυναικών, μεταξύ άλλων, λόγω ανεπαρκών δεικτών για την αξιολόγησή τους.

Μέσω χρηματοδότησης πρέπει να ενθαρρυνθεί και να στηριχθεί η έρευνα για όλες τις μορφές ΒκΓ, συμπεριλαμβανομένης:

1. της σχέσης με συγκεκριμένες ομάδες θυμάτων που ενδέχεται να υπόκεινται σε πολλαπλές (intersectional) διακρίσεις, όπως γυναίκες με αναπηρίες, αιτήτριες ασύλου/μετανάστριες και οικιακές εργαζόμενες
2. της μελέτης των επιπτώσεων στα παιδιά που γίνονται μάρτυρες ενδοοικογενειακής βίας·
3. της αξιολόγησης των υφιστάμενων πολιτικών, νόμων και πρακτικών για την αξιολόγηση του επιπέδου εφαρμογής και της ικανοποίησης των θυμάτων από τις παρεχόμενες υπηρεσίες, σε στενή συνεργασία με εξειδικευμένες υπηρεσίες στήριξης.

Στόχοι για την περίοδο 2023-2028

Στρατηγικός στόχος: Αποτελεσματικές, ολοκληρωμένες και συντονισμένες κρατικές πολιτικές που θα στηρίζονται από τις απαραίτητες θεσμικές, οικονομικές και οργανωτικές δομές.

Επιμέρους στόχοι:

- Νομοθετικός έλεγχος και εναρμόνιση του νομικού πλαισίου για τη ΒκΓ και την ενδοοικογενειακή βία, για συμμόρφωση με τις πρόνοιες της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης.
- Ανάπτυξη μηχανισμών συντονισμένης συστηματικής συλλογής δεδομένων από όλες τις εμπλεκόμενες υπηρεσίες για όλες τις μορφές ΒκΓ.
- Συστηματική παρακολούθηση και αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας των πολιτικών πρόληψης και καταπολέμησης της βίας κατά των γυναικών και της ενδοοικογενειακής βίας.
- Εξασφάλιση επαρκών οικονομικών πόρων για αποτελεσματική εφαρμογή των πολιτικών πρόληψης και καταπολέμησης της ΒκΓ και της ενδοοικογενειακής βίας.
 - Ενίσχυση του Εθνικού Συντονιστικού Φορέα και της Συμβουλευτικής Επιτροπής για την Πρόληψη και Καταπολέμηση της Βίας στην Οικογένεια.
 - Στοχευμένα χρηματοδοτικά προγράμματα για ΜΚΟ με ξεκάθαρες και διαφανείς διαδικασίες.
 - Ένταξη της διάστασης του φύλου στους προϋπολογισμούς (Gender budgeting) – με υπουργική απόφαση

- Ουσιαστική και αποτελεσματική συνεργασία με γυναικείες οργανώσεις και ΜΚΟ στην ανάπτυξη και εφαρμογή πολιτικών πρόληψης και καταπολέμησης της ΒκΓ και της ενδοοικογενειακής βίας.
- Στήριξη και ανάπτυξη ερευνητικών προγραμμάτων και ερευνών πληθυσμού για όλες τις μορφές ΒκΓ.